

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Wydział Prawa i Administracji

mgr Mateusz Kosiór

Praca wykonana pod kierunkiem: dr hab. prof. UJ Izabeli Lewandowskiej - Malec

STRESZCZENIE PRACY DOKTORSKIEJ

służebności gruntowe i osobiste na podstawie akt sądowych okręgu krakowskiego
w latach 1919 – 1939

Słowa kluczowe:

Służebność gruntowa, służebność osobista, akta sądowe, okręg krakowski, lata 1919 - 1939

Prezentowany temat, dotyczy roli jaką pełniły służebności gruntowe i osobiste na terenie byłego zaboru austriackiego w latach 1919-1939. Przeprowadzone badania zostały oparte na aktach sądowych okręgu krakowskiego, orzecznictwa sądowego oraz literatury naukowej. Przedmiotowa praca została podzielona na cztery rozdziały odnoszące się do definicji i rodzajów służebności, jej posiadania i dzierżenia, a także mechanizmów powstania, nabycia, wygaśnięcia i utraty tychże praw z uwzględnieniem systemu ochrony.

Pierwszy rozdział poświęcony został aspektom teoretycznym, w tym definicji pojęcia służebności, celu dla którego została ustanowiona i mechanizmów jej funkcjonowania. Dokonano także podziału obowiązujących ówczesnie rodzajów służebności na gruntowe – wiejskie i miejskie, jak również osobiste. Poruszono również problematykę relacji między podmiotami a przedmiotami na których ustanowiono służebności oraz korzyści, jakie z tych służebności mogły płynąć dla osób uprawnionych. W tej części zdefiniowano też zasadę *servitutibus civiliter utendum est* i określono motywy jakimi kierował się ustawodawca na etapie tworzenia przepisów dotyczących, ograniczonego prawa rzeczowego.

Druga część odnosi się do szerokiego ujęcia problematyki związanej z rozróżnieniem prawa dzierżenia i posiadania służebności z uwzględnieniem istniejących różnic. Podjęto się próby zdefiniowania pojęcia posiadania, wskazano kto, w jakich okolicznościach i kiedy mógł nabyć posiadanie służebności. Następnie określono przedmiot posiadania. Poruszono również kwestię technicznego problemu dotyczącego samego objęcia w posiadanie i wskazanie momentu w którym to mogło nastąpić. Co więcej przeanalizowano objęcie służebności

w posiadanie przez zastępcę. Na koniec rozróznięto pojęcia wygaśnięcia prawa od jego utraty i wskazano przypadku w których służebność wygasła.

W rozdziale III scharakteryzowane zostały mechanizmy powstania, nabycia, wygaśnięcia i utraty służebności. W szczególności dokonany został podział źródeł powstania służebności na nabycie pierwotne, w postaci zasiedzenia – wraz ze szczegółowym opisem jego przesłanek oraz nabycie pochodne, poprzez zgodne oświadczenie woli obu stron, rozporządzenie ostatniej woli, prawomocny wyrok sądu, jak również decyzja lub orzeczenie innej władzy państwowej. W tej części omówione zostały inne pozakodeksowe źródła powstania służebności w postaci: powszechnej ustawy górniczej z 23 maja 1854 roku, ustawy leśnej z dnia 3 grudnia 1852 roku, ustawy z dnia 18 lutego 1878 roku o wywłaszczeniu nieruchomości na cele budowy i utrzymania ruchu kolei żelaznych, ustawie wodnej z dnia 30 maja 1869 roku, ustawie z dnia 27 maja 1919 roku o państwowej wyłączności poczty, telegrafu i telefonu. Analizie poddano przypadki wygaśnięcia służebności, a dokładniej: przepadek rzeczy, zjednoczenie, zrzeczenie się prawa, upływ czasu, śmierć uprawnionego oraz przedawnienie. W pewnym ograniczonym zakresie wskazano inne przypadki wygaśnięcia służebności.

Ostatnia część, poświęcona została analizie środków ochrony prawa służebności, ze szczególnym naciskiem na środki ochrony petytoryjnej i posesoryjnej, w głównej mierze zaś instytucji skargi twierdzącej (in. konfesoryjnej (*action confessoria, vindicatio servitutis*), która została zestawiona ze skargą wydobywczą właściciela oraz środków ochrony posiadania służebności. Wskazane zostały także środki posesoryjne, takie jak skarga posesoryjna o odjęcie posiadania i skarga o naruszenie posiadania.

9.06.2022